

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS**

Időszak:

2012. március

Dátum:

2012. április 20.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGKUTATÓ KFT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNTERVÉNYEK, TAPASZTALATOK ÉS STRATÉGIÁK FEJLESZTÉSE

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
Feltörekvő Európa.....	5
<i>Csehország</i>	5
<i>Lengyelország</i>	5
<i>Bulgária</i>	6
<i>Románia</i>	7
<i>Szerbia</i>	8
<i>Horvátország</i>	9
<i>Szlovénia</i>	10
Közel-Kelet monitor	11
<i>Észak-Afrika</i>	11
<i>Levantei-térség</i>	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
Kína monitor	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Vezetői összefoglaló¹

A nemzeti ügyek kormánya által meghirdetett és képviselt új külpolitikai irányvonalakhoz igazodik a Századvég Nemzetközi Monitorja. A monitor célja az olvasó számára rendszeresen releváns képet adni a Magyarország számára egyre fontosabbá váló régiókról. A kormány felismerte, hogy egy sikeres külpolitikához a mai nemzetközi rendszerben szükséges egyrészt a regionális kapcsolatok megerősítése, másrészt a felemelkedő keleti országokkal való új kapcsolatrendszer kialakítása. Az utóbbi érdekében hirdette meg az új kabinet a „keleti nyitás” politikáját is. A monitor ehhez az új célrendszerhez igazodva három elkülönült térséget mutat be: a kelet-közép-európai országokat, a Közel-Kelet bizonyos államait és Kínát.

A korábban köztes térségként emlegetett Kelet-Közép-Európa államai gazdaságilag az európai fejlődés és növekedés legfőbb tartalékát jelentik, és ez magával vonja politikai szerepük felértékelődését is. A régió országait már nem csak az európai integráció tárgyaiként kell számon tartani, hanem aktív, kezdeményező államokként is. Az átalakuló gazdasági rendszer és a válságokkal terhelt európai integrációs folyamat határozza meg azt az összetett viszonyrendszert mely a térség országait jellemzi. A monitor célja ezen országok kormányzati, közpolitikai döntéseinek bemutatása és elemzése. A monitor sorra veszi a szomszédos államokat, valamint további két releváns térségbeli szereplőt, Lengyelországot és Bulgáriát.

A Közel-Kelet monitor célja között szerepel, hogy bemutassa, hogy a térség különböző régiói más és más szempontból meghatározóak hazánk számára. A vizsgálatba ezen okból kifolyólag nem kerül bele a tágabb közel-keleti régió valamennyi állama. A célkitűzés ugyanis az, hogy az egyes térségek csoportokban, a magyarok számára meghatározó aspektusokat bemutatva kerüljenek ismertetésre. A monitor így négy fő részre oszlik: az első rész az Észak-Afrikai térséget foglalja magában, elsősorban Egyiptomot, azonban a vizsgálatba a nemzetközi helyzet változása révén, akár esetlegesen is belekerülhet a többi állam is. Egyiptom elsősorban, mint az arab világ fő képviselője kerül bemutatásra az ország a magyar külügy számára ugyanis elsősorban, mint legfőbb kapcsolattartó, és mint egy olyan arab állam válhat fontossá, amelynek a régióban és a nemzetközi porondon betöltött szerepe kiemelkedő.

A második rész a szűk értelemben vett Közel-Kelet országait foglalja magában, a vizsgálatban bevonható országok száma itt is változó, azonban elsődlegesen Izrael, a Palesztin Hatóság, valamint Jordánia, Libanon és Szíria. A régió jelentősége elsősorban abban áll, hogy az izraeli-palesztin konfliktus miatt ez az egész MENA-térség és a nemzetközi rend egészére nézve egy gócpontot képez. Magyarország számára fontos, hogy itt a már kialakult és erős kötelékeket

¹ Az anyag részben a minisztériumtól kapott információk alapján készült.

erősítse, illetve újakat alakíthasson ki és megfelelő külpolitikai válaszokat adjon. Ebből kifolyólag Izrael, a Palesztin Hatóság és Jordánia kapcsán elsődlegesen a politikai erőter változásának bemutatása illetve az országok nemzetközi kapcsolatainak havi monitoringja játszanak fontos szerepet.

A harmadik rész a releváns öböl menti országokat foglalja magában és elsődlegesen ezen országok nemzetközi gazdasági potenciálra fókuszál. Szaúd-Arábia kapcsán az ország meghatározó szerepéből kiindulva mindhárom aspektus a havi elemzés tárgyát képezi.

Külön részben kerül bemutatásra az Európai Unió és az Egyesült Államok Közel-Kelet politikája az adott hónapra vonatkozóan.

Az első Közel-Kelet monitor mint nagyobb kiterjedésű, bevezető anyag a régió bemutatását tűzi ki célul, első sorban a politika erőter és gazdasági viszonyok bemutatására kerül sor és a havi vizsgálatok ezt alapul véve erre visszautalva készülnek el.

A kínai kapcsolatok a magyar gazdaság számára jelentős segítséget nyújthatnak nem csak az államadósság finanszírozásában, hanem a válságból való kilábalásban is. Hazánkba érkező tőkeberuházások már eddig is jelentősen hozzájárultak a hazai munkahelyteremtéshez és a nyáron megrendezett csúcstalálkozó egyértelmű jele annak, hogy az ázsiai Óriás Magyarországot tekinti európai és térségbeli kapujának. Ezt a kivételes helyzetet mindeniképp érdemes kihasználni, nem csak kormányzati döntéshozóknak, hanem az üzleti köröknek is. A monitor két részre oszlik. Az elsőben sor kerül a kínai politikai erőter elemzésére. A 2012-es év különösen nagy figyelmet érdemel ilyen szempontból. Ősszel a Kínai Kommunista Párt vezetése majdnem teljes egészében lecserélődik. A kínai vezetés egy új generációjának hatalomra kerülésének lehetünk szemtanúi. A vezetőváltás – a korábbiakhoz hasonlóan – bizonyos tekintetben programváltást is hozhat. Ez nem jelenti azt, hogy a Kínában drasztikus változások várhatóak, de a fő irányvonalakon belül, a hosszabb távú tervek kivitelezésében mindenképp némi elmozdulás várható. Ezen folyamatok megértését, átlátását és az új adminisztráció meghatározó politikusainak és az ő programjuknak megismerését segíti elő a monitor első része. A monitor második részében az olvasó Kína gazdasági életével ismerkedhet meg. A bevezető monitorban az olvasó egy átfogó képet kap a kínai politikát meghatározó erőkről, a további példányokban egy havi rendszerességgel elemzést az ottani főbb eseményekről, döntésekről és azok háttéréről.

Feltörekvő Európa

Csehország

A miniszterelnök, Petr Nečas kifejtette, hogy a közeljövőben létrehozandó Bírói Tanács intézményét bele kell foglalni az alkotmányba. A bírói érdekképviselők és Jíří Pospíšil, igazságügyi miniszter is üdvözölték a kezdeményezést.² A kormány eredeti terve az volt, hogy egyszerű többséget igénylő törvénnyel hozzák létre a bírói ág legfelső szervét. A Bírói Tanács jelentős mértékben hozzájárulna az igazságszolgáltatás függetlenségéhez és a hatalmi ág megerősítéséhez.

A hónap végén a kormány elfogadta a népszavazásról szóló törvényjavaslatot.³ Ez alapján a jövőben már Csehországban is tarthatnának népi kezdeményezésű referendumot. 1993 óta Csehországban eddig egyetlen alkalommal tartottak népszavazást; 2003-ban, amikor a régió többi államához hasonlóan a lakosság az uniós csatlakozásról döntött. Akkor a résztvevők 77%-a szavazott a belépés mellett. Részvételi korlát nem volt, így egyetlen résztvevő egyetlen „igen” szavazatával is érvényes és eredményes lett volna. A kormány javaslata szerint a lakosság petíció útján, 250 000 érvényes aláírással kezdeményezhetne szinte bármilyen népszavazást. A lakosságon kívül kezdeményezhetné maga a kormány is, valamint 80 képviselő, vagy 33 szenátor. Referendumot nem lehetne tartani olyan kérdésekben, amelyek megkérdőjeleznék a demokratikus berendezkedést, valamint költségvetési és biztonságpolitikai kérdésekben és adóügyekben. A népszavazás érvényességéhez legalább 50%-os részvétel lesz szükséges. Eredményes referendum a parlament számára ügydöntő is lenne. Ilyen törvény elfogadásához alkotmányos többség szükséges, ami csak az egyik ellenzéki párt szavazataival érhető el. A ČSSD jelezte, hogy az első olvasatban megszavazzák, de a másodikban mindenképp módosítani akarják. A szociáldemokraták elsősorban a részvételi küszöböt ellenzik.

Lengyelország

A kormánypártok megállapodtak a tervezett nyugdíjreform ügyében – ezzel egy időben el is oszlatták a második Tusk-kormány első válságának veszélyét.⁴ A PSL korábban nem értett egyet azzal, hogy a nyugdíjkorhatárt 67 évre emeljék. Márciusban sikerült megállapodniuk, hogy a polgárok egyénileg kérhetik a korábbi nyugdíjazást, ez esetben azonban kevesebb nyugdíjat kapnak. Ez a lehetőség a nők számára 62, a férfiak számára 65 éves korukban áll rendelkezésükre. A reform ennek ellenére erős ellenzéki (elsősorban a baloldali SLD részéről) és civil szervezeti kritikát kapott. Az érdekvédelmi szervezetek népszavazást kezdeményeztek

² <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/18ca1e80-6455-11e1-b50e-00144feabdc0.html>

³ <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/czech-government-pays-lip-service-to-referendum-calls>

⁴ <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2012/03/pension-reform-poland>

az ügyben. Sikertelenül is összegyűjteniük 1,4 millió aláírást, de lengyel parlament nem szavazta meg a referendum kiírását.

Bulgária

Boiko Borissov miniszterelnök március 15.-én elfogadta Traicho Traikov gazdasági miniszter és Stefan Konstantinov egészségügyi miniszter lemondását.⁵ Konstantinov lemondása várható volt, hiszen a miniszter nem tudta kezelni a gyógyszerárak több éve tartó drasztikus növekedését, valamint akárcsak elődjei bele bukott a tervezett egészségügyi reformba. A gazdasági tárca vezetőjének lemondása váratlanabbnak tekinthető, noha ennek hátterében is számos lépés figyelhető meg. Sokak szerint lemondása az orosz érdekekkel függ össze, nevezetesen, hogy Traikov minisztersége alatt nem támogatta megfelelően az orosz energialobbit, nevezetesen a belenai atomerőmű projektjét, ezeket a vádakot Boiko Borissov tagadja. A miniszterelnök Traikov helyére a 34 éves Delyan Dobrevet nevezte ki, aki Traikov miniszterhelyettese 2011-től, ezt megelőzően pedig a bolgár parlament energia bizottságában dolgozott.

Bulgáriában a következő parlamenti választásokat 2013-ban fogják tartani, azonban a pártok már most készülnek a kampányra. A BBSS Gallup intézet felmérése szerint ha most tartanák a választásokat a jelenlegi kormányzó párt 30 százalékot szerezne.⁶ A legnagyobb ellenzéki párt a BSZP (Bolgár Szocialista Párt) a szavazatok 18 százalékát szerezné meg, míg az Ahmed Dogan vezette Mozgalom a Jogokért és a szabadságért török párt 6 százalékot, a Kék Koalíció 4 százalékot kaphatna. A felmérés szerint a bolgárok 36 százaléka nem menne el szavazni.

Az energiapolitika a vizsgált hónapban Bulgáriában ismét központi szerepet játszott, ugyanis úgy tűnik a GERB kormány végleg lemondott arról, hogy Bulgáriában felépüljön a második atomerőmű. Az eddigi információ szerint a belenai alapterületen a tervezett atomerőmű helyett földgáz-erőmű fog épülni. A belenai atomerőmű kérdése fontos napirendi pont volt Bulgáriában, ennek oka, hogy a bolgár politikai erőteret illetve a társadalmat is megosztotta a kérdés. A bolgár kormány korábbi célkitűzésének eleget téve próbálja meg függetleníteni a energiapolitikát az orosz függőségtől, amelyet Moszkva nem igazán néz jó szemmel. A belenai atomerőmű projekt leállítását mindenképp fontos az orosz szempontok szerint is elemezni, hiszen tudva levő, hogy a bolgár politikai erőterén belül az orosz energia lobbij jelentős befolyásolási potenciállal rendelkezik. Jelenleg az orosz vezetés nem reagált kiferrotton a bolgár kiugrásról, Boiko Borissov bolgár kormányfő szerint, Bulgáriának nincs oka az aggodalomra, hiszen a bolgár orosz energiapolitikai kapcsolatok sokrétűbbek annál, hogy emiatt megszűnjön a bizalom.

⁵

<http://www.novinite.com/articles/137217/Top+Bulgarian+Nationalist+with+Liberation+Day+'Comeback'+Speech>

⁶ <https://bivol.bg/gallup-kuncho.html>

Románia

Az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta a február végén elfogadott új lusztrációs törvényt.⁷ A törvény 5 évre tiltaná a közéleti szerepvállalástól azon személyeket, akik a kommunista érában különböző tisztségeket töltöttek be. A román lusztrációs törvény egyébként megosztotta a közvéleményt, és az RMDSZ (Romániai Magyar Demokrata Szövetség) javaslatára az érintettek körét szélesítették ki. Az Alkotmánybíróságot a Legfelsőbb Bíróság kérte fel a törvény alkotmányossági felülvizsgálatára, mivel az RMDSZ javaslatára kiterjesztették a törvényt a kommunizmus idején tevékenykedő ügyészekre is. Az Alkotmánybíróság szerint a törvény két fő ok miatt nincs összhangban az alkotmánnyal az egyik ok, hogy visszamenőleges hatállyal élne, a másik pedig, hogy kollektíven ítéli meg a kommunista korszak ügyészeit.

A román kormánykoalíció a vizsgált hónapban döntött arról, hogy még ebben az évben növelni fogják a román közalkalmazottak bérét. Romániában a kormánykoalíció összes tagja egyetért abban, hogy szükséges a bérek növelése, azonban ennek pontos idejéről és mértékéről nem született döntés. 2010-ben a közalkalmazottak bérét 25 százalékkal csökkentették a megszorítások miatt, ezt 2011-ben némileg kompenzálták, azonban a bérek még így is alacsonyabb szinten vannak mint 2010 előtt. A kormány az első negyedévi gazdasági mutatók alapján dönt majd az emelés mértékéről.

Traian Băsescu államfő a nemzetközi nőnap alkalmából 2012. március 8.-án hirdette ki a családon belüli erőszakot visszaszorítani kívánó, erőszakellenes törvény módosítását.⁸ A törvénymódosítás lényegi szigorításokat tartalmaz a korábbi jogszabályhoz képest. Jelentős szigorítás benne, hogy a jövőben a hatóságokra is bírságot szabhatnak, ha nem kezelik a családon belüli erőszakot a súlyához mérten. Lényeges új eleme a törvénynek, hogy ezentúl a hatóságok hivatalból is indíthatnak eljárást, nem szükséges a szenvedő fél feljelentése. Romániában 2003 óta létezik a családon belüli erőszak áldozatait védő törvény, azonban a törvénymódosítást kezdeményezők szerint ez nem volt hatásos és számos régióbeli országhoz hasonlóan Romániában is a bántalmazott nők jelentős hányadát (75-85 százalék) otthonában ér agresszió. Az új jogszabály bővítette a családon belüli erőszak formák körét, ezentúl annak minősül minden szóbeli, testi, lelki, szexuális és lelkiismereti bántalmazás.

A román kormány döntött az esedékes helyhatósági választások időpontjáról. 2012. június 10-én lesznek a helyhatósági választások Romániában. A kormány korábban szeretne volna elérni, hogy az országos és helyhatósági választások egy napon legyenek, azonban ezt az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek találta.

⁷ <http://www.balkaninsight.com/en/article/silvana-boneva-no-excuses-remain-to-oppose-lustration>

⁸ <http://www.mediafax.ro/social/basescu-a-promulga-de-ziua-femeii-legea-privind-prevenirea-si-combaterea-violentei-in-familie-daca-va-mai-atinge-cineva-cu-altceva-decat-cu-o-floare-sa-mearga-la-puscarie-9379945>

A kormány március közepén elfogadta a román energiapiac liberalizációjáról szóló törvénytervezetet.⁹ A törvénytervezet azért szükséges, mert Románia jogrendjébe még nem építette be az Európai Unió által 2009-ben elfogadott villamosenergia piacára vonatkozó közös szabályokról szóló irányelvet. A kormány azt kérte a parlamenttől, hogy sürgősségi eljárásban vitassa meg a törvényt, hiszen az ország így is egy évet késett az irányelv elfogadásával és emiatt Romániát szankció fenyegeti az Európai Unió részéről.

A román egészségügyi tárca elkészítette az új egészségügyi alapsomag tervezetét.¹⁰ Ennek értelmében szigorodna a gyógyszerek felírásának szabálya, a jövőben a gyógyszereket az orvosok kizárólag azokra a betegségekre írnák fel, amelyekre valók. A szaktárca ezen kívül arra törekszik, hogy csökkentse a kórházban töltött napok számát. További változást jelent, hogy a krónikus betegeket a háziorvosok ezen túl soron kívül fogadják, hiszen ez nem számít bele, abba a napi húsz konzultációba, amelyet a biztosító fizet az orvosoknak. Ritli László egészségügyi miniszter tárgyalásokat folytat az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral azért, hogy 15 százalékkal növeljék a háziorvosok munkabérét.

Szerbia

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) befagyasztotta a Szerbiával előkészített hitelcsomagot.¹¹ A hitel akkor válik újra felhasználhatóvá, ha módosítják Szerbia 2012-es költségvetését. A nemzetközi pénzügyi intézet értékelése szerint fennáll a veszély, hogy Szerbiában 2012-ben az előirányozotthoz képest kisebb lesz a gazdasági növekedés, ami miatt kisebbek lesznek a költségvetési bevételek is és nagyobb lesz a költségvetési hiány. A pénzügyminisztérium 1,5 százalékos gazdasági növekedéssel számolt a költségvetés tervezésekor, a költségvetési hiányt a GDP 4,5 százalékaról 4,25 százalékra kívánja csökkenteni.

A parlamenti választásra május 6-án kerül sor, melyet egy időben tartanak az önkormányzati és államelnök-választással.¹² Boris Tadić államfő március 13-án írta ki a választásokat, majd április 4-én bejelentette, hogy egyúttal elnökválasztásra is sor kerül, tehát lemondott elnöki mandátuma utolsó tíz hónapjának kitöltéséről. A döntés több szempontból is taktikai fontosságú: kedvez pártja támogatottságának, mert a kampányban így Tadić és nem a kormány tagjai személyesítik meg a Demokrata Pártot (DS); a kormányváltás után várható megszorítások sem lesznek hatással az államfő-választásra; abban az esetben pedig, ha a Szerb Haladó Párt (SNS) jobban szerepel a parlamenti választáson a DS-nél, az még nem jár együtt Tadić bukásával is, de ha később kerülne sor az elnökválasztásra, akkor az „utánfutó-hatással” is számolni kellene.

⁹ <http://www.naturalgaseurope.com/romanian-gas-price-liberalization>

¹⁰ <http://www.romania-insider.com/romanian-health-system-lost-10000-doctors-to-higher-salaries-abroad/49659/>

¹¹ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2012-03-19/serbia-to-meet-imf-fiscal-target-by-end-of-march-arsic-says-1->

¹² http://www.europeanforum.net/news/1368/parliamentary_and_local_elections_in_serbia_on_6_may

A közvélemény kutatások szerint a választók többsége, mintegy 35 százaléka az elnökválasztás első körében, de Tomislav Nikolićra, a Szerb Haladó Párt jelöltjére szavazna, de másodlagos preferenciákból már a Demokrata Párt jelöltjének, Boris Tadićra-nak az előnye rajzolódik ki. A felmérések márciusban az SNS csökkenő előnyét mutatták a DS vezette szövetség előtt. A harmadik legnépszerűbb erő a Szerbiai Szocialista Párt (SPS) vezette választási koalíció, melyben végül a nyugdíjaspárt (PUPS) is részt vesz korábbi távolságtartása ellenére. A kormányalakítás kérdését az döntheti el, hogy a szocialisták kitartanak-e a demokratákkal való együttműködés mellett, illetve, hogy mely kisebb pártok lépik át az 5 százalékos választási küszöböt.

Horvátország

A Zoran Milanović vezette baloldali koalíciós kormányra nagy nyomás nehezedik, hisz stagnáló gazdaság mellett a költségvetési deficit csökkentésének kényszerével néz szembe. A leminősítés elkerülése érdekében gyorsan bizonyítania kell, hogy a kormány további kiigazítást és reformokat fog végrehajtani.

Márciusban hozta nyilvánosságra a kormány a „Vállalkozói Impulzus” elnevezésű programot, melynek fő célkitűzései a munkahelyteremtés, valamint a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása.¹³ A program az állami vissza nem térítendő támogatások új rendszerét vezeti be, melyben az innovációt, a technológiai fejlesztést és a nemzetközi aktivitást helyezik előtérbe. A Horvát Újjáépítési és Fejlesztési Bankon (HBOR) keresztül pedig új hitelezési program indul a vállalkozások számára.

A horvát kormány több adóügyi változást is kezdeményezett, melyeket a parlament elfogadott, és így március 1-jén életbe léptek. Az általános áfakulcs 23 százalékról 25 százalékra emelkedett. Az alapvető fontosságú élelmiszerek, illetve a vízszolgáltatás áfáját 10 százalékban rögzítették. Tizenkét százalékos adót vetettek ki az osztalékokra, kivéve azokat a kiskészvényeseket, akiknek befektetései nem haladják meg az évi 12 ezer kunát.

A kormánypártok a választások óta meg tudták őrizni támogatottságukat, de a kormánykoalícióban már három hónap után jelentkeznek olyan ellentétek, melyek a későbbiekben a kormány bukásához is vezethetnek. Ezek elsősorban a Szociáldemokrata Párt (SDP) és a Horvát Néppárt (HNS) közötti különbségekből, és vezetőik személyiségéből fakadnak. Míg Zoran Milanović kormányfő konszenzusorientált vezetési stílust alkalmaz, Radimir Čačić (HNS) miniszterelnök-helyettes több alkalommal jelentett be a nyilvánosságnak a kormány által nem tárgyalt lépéseket. A legélesebb ellentét a horvát petrokémiai ipar privatizációja kapcsán jelent meg, amikor Milanović közleményben igazította helyre Čačić kijelentéseit. A kormánykoalíciót a SDP, a HNS, az Isztriai Demokratikus Gyűlés (IDS-DDI), a Horvát Nyugdíjaspárt (HSU) alkotja.

¹³ <http://www.minpo.hr/UserDocImages/PODUZETNICKI%20IMPULS.pdf>

Szlovénia

Zoran Janković, a baloldali Pozitív Szlovénia (PS) vezetője visszatért a ljubljanei polgármesteri pozícióba, miután a március 25-én megtartott előrehozott polgármester-választáson 61 százalékos szavazataránnyal győzött.¹⁴ Mojca Kucler Dolinar, az Új Szlovénia (NSi) és a Szlovén Demokrata Párt (SDS) jelöltje csak a szavazatok 25,8 százalékát szerezte meg. Janković aktív marad az országos politikában is, ahol a PS vezetőjeként gyorsan növelheti pártja népszerűségét a kormány megszorító intézkedéseinek bírálataival.

Janez Janša vezetésével alakulhatott meg Szlovénia új kormánya, miután a nyugdíjaspárt (DeSUS) csatlakozott a jobbközép pártokhoz, és február 10-én bizalmat szavazott számára a törvényhozás.¹⁵ Janša a Szlovén Demokrata Párt (SDS) vezetőjeként került ismét a kormányfői tisztségbe. Pártja Gregor Virant liberális Polgári Listájával (DLGV), a Szlovén Néppárttal (SLS), az Új Szlovéniával (NSi) és a DeSUS-szal alkot koalíciót. Az SDS-nek négy tárca, míg a többi pártnak kettő-kettő miniszteri hely jutott a koalíciós tárgyalások eredményeképp. A 90 fős törvényhozásban, a jobbközép ötpárti koalíció 50 mandátumot birtokol a decemberben tartott választások után, de a kormány további két kisebbségi képviselő támogatására is számíthat.

Az új kormány az ország pénzügyeinek stabilizálását határozta meg fő prioritásként. A tervezett megszorítások mellett viszont csökkentenék a vállalatokat terhelő adókat és adminisztratív terheket (különösen a K+F+I-be való beruházás esetén), hogy elősegítse a gazdaság növekedését és az innovációt. Az Innovatív Unió 2012-ben publikált eredménytáblája szerint Szlovénia innovációs kapacitása kiemelkedik Kelet-Közép-Európában, az innovációs teljesítmény növekedési üteme pedig az egész Unióban a legmagasabbak között van. Relatív erősségei az emberi erőforrások és a csúcstechnológiai gyártásból származó termékek kivitele. Relatív hiányosságai a vállalati beruházások és a szellemi tulajdon terén jelentkeznek. Erőteljes növekedés figyelhető meg a közösségi védjegyek, a közösségi formatervezési minták, valamint az engedélyekből és szabadalmakból eredő, külföldről származó jövedelmek területén. A kutatási rendszerek, a kapcsolatteremtés és vállalkozói szellem, valamint a szellemi tulajdon dimenziójában elért növekedési teljesítménye átlag feletti. A nem K+F-re irányuló innovációs kiadások mutatójában azonban markáns visszaesés látható.

¹⁴ <http://www.delo.si/novice/zupanskevolitve/jankovic-ponovno-zupan-ljubljane.html>

¹⁵ <http://www.sloveniatimes.com/seeking-the-political-balance-for-urgent-decisions>

Közel-Kelet monitor

Észak-Afrika

Egyiptomban a vizsgált hónap végén az új parlament mindkét háza megválasztotta az alkotmányozó bizottság tagjait.¹⁶ Az alkotmányozó bizottság feladata lesz az ország új alkotmányának megalkotása, amelyet aztán népszavazásra bocsájtanak. A bizottság megválasztását több liberális szervezet és párt ellenezte, mondván ez által az iszlamista többség kerekedik felül az országban. Az egyiptomi társadalom többsége nem elégedett a Mubarak-rezsim bukása óta eltelt politikai és gazdasági fejleményekkel.

A bizottságba beválasztott személyek többsége az iszlamista szervezetekhez köthető és az ezt ellenző politikai és civil szervezetek szerint nem szabad egyetlen választás révén létrejött országgyűlésre bízni az alkotmányozás feladatát.

Jelentősen meghatározta a napirendet Egyiptomban annak az orvosnak a felmentése, aki tavaly a Tahrír téren tüntető nőket szüzességi vizsgálatnak vetette alá.¹⁷ Márciusban egy katonai bíróság felmentette az orvost. Egyiptomban jelentős problémát okoz Mubarak bukása óta a tüntetőkkel erőszakosan fellépő katonák és rendőrök bíróság elé állítása és megbüntetése.

Az egyiptomi közvéleményt jelentősen meghatározza a közeledő elnökválasztásokra való felkészülés, előreláthatólag május végén tartják meg az első fordulót. A választási bizottság az indulók hivatalos listáját április végén fogja nyilvánosságra hozni, az eddigi értesülések között számos iszlamista jelölttel is lehet majd számolni.

Az egyiptomi kormányzó erők telkei elárusításával szeretnék csökkenteni az államadóssági hiányt. Az elképzelések szerint külföldi, első sorban amerikai egyiptomiak számára adnának el telkeket, ezzel is további külföldi valutához jutva, amelyre a gazdaságilag instabil helyzetben lévő országban nagy szüksége van.

Az amerikai külügyminiszter Hillary Clinton jóváhagyta az észak-afrikai országnak szánt katonai segítyt. Korábban az amerikai vezetés kritizálta és szüneteltetni kívánta a pénz folyósítását Egyiptom számára, mivel a demokratikus átmenetet elősegítő lépéseket nem találta megfelelőnek, első sorban az amerikai NGO-k munkatársait ért atrocitások miatt.

Az ország gazdasága számos probléma által sújtott, ennek legfőbb okai között sorolható fel az egyik húzóipar ág a turizmus jelentős mértékű visszaesése, amelyet az egyiptomi gazdaság máig nem volt képes orvosolni. Március közepén súlyos üzemanyaghiány sújtotta az országot. A kormány az benzinkutasokat vádolta, mondván azok a feketepiacon értékesítik az

¹⁶ <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/mar/31/egypt-constitution-majority-rule> és <http://www.iss.europa.eu/activities/detail/article/egypts-transition-to-democracy-constitutional-challenges/>
¹⁷ <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/03/19/samira-ibrahim-virginity-test-victim-fights-egypt-s-military-rule.html>

olajat. A társadalom többsége szerint a helyzetért egyedül az elhibázott gazdaságpolitikai okolható, mivel nincs elég külföldi valutája az országnak.

Levantei-térség

Izraelben március hónapban továbbra is meghatározó volt a vallásos-szekuláris *kulturkampf* kiéleződése, az iráni nukleáris tervekre való reakció kérdése és a társadalmi különbségek növekedése az országban. A megszokott napi politikai témák mellett kiemelendő a franciaországi terrortámadás hatása az izraeli társadalomra, valamint, hogy kiújultak a Gázai övezet területéről érkező rakétatámadások.

A hónap egyik legfontosabb politikai eseménye volt az éves AIPAC (American-Israeli Public Affairs Committee) kongresszus,¹⁸ amelyen felszólalt Benjamin Netanjahu izraeli kormányfő és Barack Obama amerikai elnök is. Obama kijelentette, hogy Izraelnek joga van megvédeni önmagát, valamint Irán kapcsán megjegyezte, hogy egy megoldás sincs félretolva az asztalról, magyarul a katonai beavatkozás is lehetséges. Az izraeli miniszterelnök üdvözölte kollégái szavait. Az AIPAC-kongresszus ideje alatt az USA-ba látogatott az izraeli államfő is, valamint megbeszélést tartott az izraeli kormányfő és amerikai elnök.

A hónap közepén, mikor Dél-Izraelt újból tűz alá vették a Gázai övezetből, a miniszterelnök felszólalt a Knesszetben, ahol a friss tűzszünet mellett Irán problémájáról is beszélt. Kiemelte, hogy egy nukleáris iráni háttérrel rendelkező Gázai övezet a jelenleginél is nagyobb veszélyt jelentene Izrael számára, emiatt nem szabad hagyni, hogy Irán nukleáris fegyverekhez jusson. Beszédében felhívta a figyelmet arra is, hogy több olyan izraeli vezető is volt már, aki szembement az Egyesült Államok akaratával, így ez Irán megtámadása kapcsán is megtörténhet.

A hónap második felében a franciaországi terrortámadás híre rázta meg az izraeli társadalmat. A Toulouse-i támadásban négy ortodox zsidót ölt meg a merénylő egy iskola előtt, áldozatai között gyerekek is voltak.¹⁹ A merénylet áldozataitól hatalmas tömegek búcsúztak el Jeruzsálemben, ahol el lettek temetve. Az eset kapcsán ismét előtérbe került az izraeli sajtóban az európai antiszemitizmus kérdése.

A hónapban több esetben is előtérbe kerültek a különböző társadalmi ellentétek Izraelben. Az egyik ügy, amely kapcsán a szekuláris-vallásos ellentétről beszélhetünk. A Knesszet igazságügyi bizottságának törvényjavaslata szerint, amely főként az ultraortodox közösséget érintené, a törvény elfogadásával felemelnék az eddigi 17 éves házassági korhatárt 18-ra.²⁰ A tervezet 2004 óta fiókban hevert a vallásos közösség tiltakozása miatt. Izraelben a

¹⁸ <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestoryus2012/2012/03/20123774029910326.html>

¹⁹ <http://www.nytimes.com/2012/03/22/world/middleeast/toulouse-shooting-victims-buried-in-israel.html>

²⁰ <http://www.haaretz.com/news/israel/israeli-ministerial-committee-okays-bill-raising-marriage-age-to-18-1.416489>

házasság intézménye csak vallási bíróságokon intézhető, minden állampolgár a saját vallása szerint házasodhat, így köteleznék az ilyen bíróságokat arra, hogy ne adják össze a 18 évnél fiatalabb párokat, csak bizonyos szigorúan szabályozott esetekben. Az ügy kapcsán az ultraortodox közösség is felemelte a hangját és tragédiáról beszéltek, amely miatt több tízezer megfigyelő kell majd, hogy betartassa az állam a törvényt, valamint növelni fogja az illegálisan kötött házasságok számát is. Az ügyben nemcsak az ultraortodox zsidók, hanem az állam muszlim-palesztin polgárai is, akik között szintén gyakori a fiatalabb korban kötött házasság.

Egy másik esetben ismét az ország zsidó demokrácia definíciója és ennek a 20%-nyi nem zsidó lakossággal való összeegyeztethetősége került előtérbe. Az idén kinevezett legfelsőbb bíró, mellesleg az első palesztin, aki Izraelben ilyen pozíciót tölt be, Szalim Dzsobran, nem volt hajlandó társaival együtt énekelni az izraeli himnuszt a Ha-Tikvát, mivel azzal ő nem tud azonosulni.²¹ A himnusz és a zászló kérdése hosszú ideje foglalkoztatja az ország kritikusait, valamint az izraeli arab közvéleményt. A zászló közepén egy Dávid-csillag található, amely a zsidóság egyik jelképe, míg a himnuszban egy sor a „vágyódó zsidó lélekről” szól. A legfelsőbb bírónak a miniszterelnök saját szóvivőjén keresztül üzent, üzenetében jelezte, hogy nem várja el egy izraeli arab bírótól, hogy ilyen sorokat énekeljen.

A tavasz közeledtével ismét előtérbe kerültek a szociális-gazdasági kérdések az izraeli politikában. Bár az izraeli vezetés Iránnal van elfoglalva, a nyár óta lezajlott társadalmi igazságosságért zajló tüntetések nem érték el céljukat. A lakás- és élelmiszerárak továbbra is magasak, az inaktív ultraortodoxok továbbra sem dolgoznak és az elhúzódó európai válság a gazdaság több szegmensében is érezteti a hatását Izraelben. A tüntetések újraindítására a hónapban több szereplő is jelentkezett, többek között a magyar származású Jair Lapid, a Munkapárt új elnöke Selli Jakhimovics, valamint a Kadima szintén frissen megválasztott elnöke Saul Mofaz is szeretné erősíteni a tüntetőket idén nyáron.

A gazdaságban nemcsak az elszabaduló árak okoznak problémát, hanem a növekvő fekete gazdaság is. A márciusban nyilvánosságra hozott kutatás szerint 10 és 25 százalék közötti a mértéke, a Világbank 2007-es jelentése szerint 23% az aránya a fekete gazdaságnak Izraelben.²² Ez az arány azt jelenti, hogy évente kb. 86 és 216 millió sékel közötti összeg folyik át a fekete gazdaságon, anélkül, hogy abból az állam hasznot húzna. Az izraeli adóhatóság ezért most 750 új adóellenőrt vesz fel (14%-os növekedés), hogy megfékezze az adócsalókat az országban.

Az elhízás egyre nagyobb méreteket ölt Izraelben, a legfrissebb adatok szerint a népesség kb. 37%-a túlsúlyos, további 15%-a pedig elhízott. Ez a probléma évente 5,8 milliárd sékeljébe

²¹ <http://www.nytimes.com/2012/03/05/world/middleeast/anger-and-compassion-for-justice-who-stays-silent-during-zionist-hymn.html>

²² <http://www.haaretz.com/business/how-big-is-israel-s-shadow-market-nis-86-billion-in-2011-and-counting-1.419641>

kerül a gazdaságnak. Az Egészségügyi Minisztérium munkatársai ezért tervbe vették, hogy valamilyen módon drágítani fogják az egészségtelen ételeket. A módszer Magyarországról is ismerős lehet, nálunk a chipsadó formájában jelent meg. Izraelben azonban még nem tudják biztosra, hogy miként tegyék ezt meg, egyesek az egészséges ételek kedvezményes ÁFAkulcsát támogatják, míg mások éppen ellenkezőleg, az egészségtelen ételek ÁFA-jának emelését javasolják.

Palesztin Hatóság

Barack Obama AIPAC konferencián tartott beszéde napirendi pont volt a Palesztin Hatóság területén is. Saeb Erekat ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy a Hatóság csalódott a beszéd miatt, amely szerintük csupán Obama választási kampányának része volt. Khalil al-Hayya Hamasz vezető márciusban az egyik palesztin hírügynökség munkatársának kifejtette, hogy pártja mindaddig nem kíván részt venni a régóta esedékes választásokon, amíg nem tevékenykedhetnek szabadon a Fatah által irányított Nyugati part területén. A két rivális palesztin szervezet 2011 májusában állapodott meg abban, hogy egy éven belül szabad választásokat fognak tartani a Gázai övezetben és a Nyugati parton. Az eset aktualitását az adja, hogy az Alkotmánybíróság Ramallahban elhalasztotta ítéletének megállapítását Mahmud Abbasz elnöki mandátumát illetően.

A Fatah és a Hamasz közötti ellentét, bár deklarációk szintjén megoldódott, azonban gyakorlati lépések nem követték a megállapodást.²³ Az egyiptomi közvetítéssel zajló tárgyalások újabb fordulóján a Hamasz képviselője azzal vádolta meg a Fatahot, hogy az előnyben részesíti az amerikai segélyeket, a nemzet újraegyesítésével szemben, ezért nem tesznek meg mindent az egységkormány létrehozásáért. Mindeközben a Fatah a Hamaszt vádolja az egységkormány létrejöttének késedelme miatt. A felek a hónap végén ismét találkoznak, hogy válaszokat találjanak az egységkormány alakításának kérdéseiben.

A Hatóság Egészségügyi Minisztériuma a vizsgált hónapban kijelentette, hogy a közeljövőben létre kívánnak hozni egy központot a szenvedélybetegek számára. A Palesztin Hatóság területén ez lenne az első szenvedélybetegekkel foglalkozó központ, Fathi Abu Moghli miniszter kifejtette, hogy a projektet első sorban a Koreai Nemzetközi Együttműködési Ügynökség fogja finanszírozni.

Az országban továbbra is komoly problémát okoz a vízhiány, illetve a létező víznyerőhelyekhez való hozzáférés. A vízhiány okai között található, hogy a Nyugati parton található izraeli telepek kisajátították a forrásokat, valamint a szélsőséges telepések gyakran megtámadják a vízért menő vidéki palesztinokat, emellett pedig rohamosan csökken a Jordán-folyó vízhozama is, mely az egész térség vízellátását veszélyezteti. A vízfelhasználás egyenlőtlensége is komoly problémát okoz, míg egy izraeli telepen található háztartás napi 300 liter vizet használ el, addig egy palesztin napi 70 litert. A Nyugati parton kb. 300 ezer

²³ <http://www.thenational.ae/news/world/palestinian-elections-delayed-by-hamas-fatah-bickering>

ember nem jut elegendő vízhez, emellett 14 ezer ember csak tartálykocsikból jut vízhez, az egy háztartásra jutó adag 30 liter. A vízhiány hozzájárul többek között az élelmiszerhiányhoz és az élelmiszer árak folyamatos emelkedéséhez. Gázában a helyzet még rosszabb, mivel a környéken még kevesebb vízforrás van, a népességszám pedig rohamosan nő, 2016-ra elérheti az 1,9 millió főt. Az ügy kapcsán Salam Fayyad is felszólalt egy brüsszeli találkozón, ahol donorokat keresett a palesztin vízellátórendszerek fejlesztésének finanszírozásához.²⁴ A kapott pénzt többek között a teljes izraeli ellenőrzés alatt élő palesztinok vízellátásának javításra fordítanák.

Kína monitor

Március 15-én leváltották a Kínai Kommunista Párt Politikai Bizottságának egyik meghatározó személyiségét, Bo Xilai-t, aki népszerű korrupció-ellenes és jóléti intézkedéseivel a baloldali politikai véleménycsoportok fő jelöltje volt az ősszel megválasztásra kerülő új Politikai Bizottságba.²⁵ A hivatalos médiákban a döntést nem indokolták, így a nyugati sajtóban a korrupciós és személyes szálak kerültek előtérbe. A nem hivatalos, de befolyásos médiákban viszont már megjelentek olyan elemzések, amelyek részletesen taglalják Bo Xilai Kulturális Forradalmat idéző tömegkampányait, az általa kezdeményezett korrupció-ellenes mozgalomban elkövetett emberi jogsértéseket, illetve a magánvállalkozókat megfélemlítő hatósági intézkedéseket. A leváltás, azért volt nehéz döntés, mert megbontotta a különböző irányzatok közötti egyensúlyt a politikai vezetésben.

A Világbank és a kínai Államtanács Fejlődéskutató Intézete év elején közösen elkészítette „Kína 2030-ban” című tanulmányt, amely átfogó és konzisztens reformkonceptiót tartalmaz az ország számára elkerülhetetlen növekedési modell-váltás támogatására.²⁶ A dokumentum március folyamán egyre szélesebb nyilvánosságot kapott, bár továbbra se minősítik hivatalos kormányzati dokumentumnak. A közvélemény számára tanulmány jelentősége akkor vált ismertté, amikor a tanulmány legfontosabb állításait, miszerint az államnak korlátoznia kell a szerepét a gazdaság irányításában a kormány egyik legbefolyásosabb tanácsadója Liu He is bejelentette egy előadásában. Ez az előadás a Kínai Fejlődési Fórum 2012 című nemzetközi szakmai konferencián hangzott el, olyan neves előadók társaságában, mint Li Keqiang miniszterelnök-helyettes, Christine Lagarde az IMF vezérigazgatója, Angel Gurría az OECD főtitkára.²⁷ Liu He visszautasította, hogy „a kínai gazdaság sikerei egy államkapitalista modellre vezethetők vissza”. Elismerte, hogy a világgazdasági válság leküzdése érdekében az elmúlt években kénytelenek voltak növelni a közvetlen kormányzati beavatkozásokat a gazdaság működésébe, de ezeket csak ideiglenes intézkedéseknek nevezte, amelyek nem

²⁴ <http://news.nationalpost.com/full-comment/alexander-joffe-asaf-romirowsky-salam-fayyad-holds-the-key-to-palestines-future>

²⁵ <http://www.economist.com/node/21550309>

²⁶ <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/China-2030-complete.pdf>

²⁷ <http://www.imf.org/external/np/speeches/2012/031812.htm>

meghatározó jellemzői a harminc éve bevezetett és azóta fenntartott kínai reformmodellnek. Liu He amúgy már tavaly is kulcsszerepet vállalt a 12. öt éves fejlesztési tervet készítő szakértői csapatban.

A politikai hangsúlyváltás további bizonyítékát, azok a március közepe óta meghozott intézkedések adják, amelyeket Wen Jiabao miniszterelnök jelentett be, már a parlamenti ülészak lezárása, illetve Bo Xilai leváltása után. Kilátásba helyezte a bankrendszer állami monopóliumának megtörését, az állami vállalatokat preferáló kamatszabályozás liberalizását, egyes vállalkozók külföldi befektetéseinek engedélyezését, azon kvóták megemelését, amelyek a külföldi intézményi befektetők kínai értékpapír piaci vásárlásait maximalizálják.²⁸ Önmagukban ezek a lépések nem tekinthetők rendszerszintű változtatásoknak, egyes elemeket, mint a vállalkozók külföldi befektetési lehetőségeit csak regionális szinten vezetik be, más elemeknél, mint a kamatrendszer átalakítása pedig a részletek még nincsenek kidolgozva. Együttes megvalósulásuk esetében azonban a gazdaságrányítás azon szereplőinél, az állami tulajdonban lévő és közvetlen kormányzati csatornákon keresztül felülről irányított bankoknál indíthatnak el átalakulásokat, akik eddig a kormányzati programok fő végrehajtói voltak. Ismeretes, hogy a 2008 végén kezdődő 586 milliárd USD értékű válságkezelő programot jelentős részben nem költségvetési forrásból, hanem az állami bankok által nyújtott hitelekből finanszírozták.

Érdemes röviden kitérni arra is, hogy milyen belső okok állhatnak az államközpontú sajátos „kínai modellt” hirdető csoportok visszaszorulása mögött. Ennek megértéséhez érdemes visszanyúlni a 2002-2003-ban megvalósult politikai vezetésváltáshoz. Ma már nyilvánvaló, hogy a kínai lakosság alkalmazkodó készségét alaposan próbára tették a kilencvenes évek végének piac-orientált reformjai. Rövid idő alatt 50 millió munkahely szűnt meg az állami vállalatok átalakításának eredményeként és a kínai exportban és foglalkoztatásban meghatározó szerepet kaptak a tisztán külföldi tulajdonú vállalatok, akik jelentős kedvezményeket élveztek a hazai tulajdonú versenytársakhoz képest. A Hu Jintao vezetésével hivatalba lépett negyedik generáció nem kis részben a lakossági elégedetlenség hatására felülvizsgálta a kilencvenes évek politikáját, a korábbi gyakran sokkoló változtatások helyett egy „harmonikus társadalom” építését tűzte ki célul. Továbbra is a reformfolyamat fenntartásáról beszéltek, de a konkrét intézkedések lényegében a szociális szférát próbálták hozzáigazítani a gyorsan fejlődő gazdaság lehetőségeihez. Az állami vállalatok reformja ugyanakkor lényegében e cégek feltőkésítését, átszervezését, tőzsdére vitelét jelentette, amely nem piac konform működést, hanem azt eredményezte, hogy bizonyos szektorokban zárt oligopol piacok alakultak magas árak és aránytalanul magas személyes jövedelmek mellett.

²⁸ <http://www.eastasiaforum.org/2012/03/29/is-china-ready-to-open-its-capital-account/>

A társadalmi közhangulat változását tükrözte Wen Jiabao miniszterelnöknek a parlament tavaszi ülészakájának záró nemzetközi sajtótájékoztatója is.²⁹ A kínai köztelevízióban egyenes adásban közvetített és utána a különböző online fórumokon is publikált esemény két fő üzenete a politikai reformok témájának felelevenítése és a csungkingi események kommentárja volt. A politikai reformok elkerülhetetlenségének hangsúlyozása a mai Kínában nem az egypártrendszer lebontását vagy szabad választások kiírását jelenti, hanem a párt- és állami vezetés gazdasági privilégiumainak megszüntetését, a politikai és gazdasági elit összefonódásából létrejött hatalmi csoportok mozgásterének szűkítését, tevékenységük ellenőrizhetővé tételét. Ezen célokat ugyanakkor a politikai rendszer alapvető kereteinek megőrzésével, a kormányzat gazdasági funkcióinak korlátozásával, a politikai és gazdasági döntéshozatal világosabb elhatárolásával is el lehet érni. A miniszterelnök ekkor még egy nappal Bo Xilai leváltásának bejelentése előtt csak homályos utalást tett a csungkingi eseményekre. Azóta már világossá vált, hogy amikor a Kulturális Forradalom eseményeinek megismétlődésétől óvott, akkor azokra a vállalkozó és hivatalnok-ellenes tömegkampányokra gondolt, amelyekkel a csungkingi párttitkár megpróbált tömegtámogatást szerezni személyes hatalmi ambícióinak megvalósításához.

Zhong Shan a Kereskedelmi Minisztérium miniszterhelyettese egy interjújában felidézte, hogy 2012. első három hónapjában nyolc új eljárás indult Kínával szemben a WTO-n belül, amelyek összértéke 2,28 milliárd USD, 80%-kal nagyobb, mint az előző év hasonló időszakában.³⁰ Az elmúlt 12 hónapban a kínai exporttal kapcsolatban 100 szabálysértési eljárás indult, ezen belül az állami támogatásokkal kapcsolatos eljárások 70%-át Kínával szemben kezdeményezték. Az elmúlt időszakban megjelent kínai elemzések kiemelik, hogy újabban a WTO eljárások egyre nagyobb része kapcsolódik az állami támogatásokhoz, amelyek egyébként a nemzetközi kereskedelem kevésbé szabályozott területeihez tartoznak.

²⁹ <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17362644>

³⁰ <http://www.bloomberg.com/bw/articles/2012-03-15/china-may-finally-let-its-people-move-more-freely>